

פרי-ההזרעה בישראל

מספר הפרים הקשישים נשאר יציב משך כל השנים ואף גדל במקצת בשנה האחרונה. נראה כי דרושים לאגודות לכל הפחות 20-22 פר עם בנות חולבות לשם ביצוע מרבית ההזרעות בפריים בדוקים. יש להצטער שרק מחצית מפריים אלה היו בדוקים במהימנות הרצויה.

טבלה 3. התפתחות עדר הפריים

גיל הפריים	1.10 1959	1.10 1960	1.10 1961	1.10 1962	1.10 1963
מעל 5¾ שנים	20	19	21	20	22
עד 5¾ שנים	57	58	55	47	49
ס"ה	77	77	76	67	71

מספר הפריים הצעירים הלך ופחת בשנתיים האחרונות ויש לחשוש שצמצום העתודה יאיט את ההשבחה בעדרים.

טבלה 4. היציאה של פריים

השנה	מיעוט חלב	גוף	לוקר	דקנה	פוריות	שומות	ס"ה	ב. %
1959/60	4	1	2	1	3	2	13	16.9
1960/61	2	4	—	2	1	1	10	13.0
1961/62	6	5	3	4	3	2	23	29.9
1962/63	5	1	1	1	1	1	10	14.9

ס"ה ב'

4 שנים 17 11 6 8 8 6 56 18.2
* ממספר הפריים בתחילת כל שנה.

ב-4 השנים האחרונות עמדה היציאה הממוצעת על 14 פר בשנה (4:56); אם יחול שינוי במצב הבריאות, יהיה זה רצוי שכל שנתון חדש יכלול 14 פר כדי שאפשר יהיה לקיים ברירה כבעבר. השנתונים מ-1958-1960, שעודם לפני הבירור, כללו רק 7 פריים (טבלה 1) ומשום כך תהיינה אפשרויות הברירה בשנים הבאות מצומצמות מאוד. העתודה של השנתונים 1961-1962 שוב תאפשר שיעורי ברירה כבשנים קודמות. בטיפול הבקר הישראלי-פריזי מחשיבים בשנים האחרונות גם את מהירות הגדילה. כדי לטפח בהצלחה את שתי התכונות — כושר הנ-

מספר הפריים בישראל הוא קטן מזה שבכל ארץ אחרת, הן באופן מוחלט והן באופן יחסי. ההתקדמות הטיפולית בבקר הישראלי-פריזי בעידן תלויה במידה מכרעת בפריים מעטים אלה, לכן חשוב הדבר שהעגלים לגידול ייבחרו בקפדנות ושמספר העגלים ומוצאם יבטיחו ואריאציה מספקת לצרכי ברירה תכליתית.

טבלה 1. מספר הפריים לפי האגודות ושנת הולדת שלהם

שנת הולדת	און	השרות	באר טוביה	ס"ה
1949	—	1	—	1
1953	1	—	—	1
1954	1	2	—	3
1955	1	2	—	3
1956	4½ *	3½ *	1	9
1957	—	3	2	5
1958	6	—	—	6
1959	7	1	1	9
1960	4	2	—	6
1961	7	7	—	14
1962	7	6	1	14
ס"ה	38½ *	27½ *	5	71

* פר משותף.

לפי ההשתייכות הגזעית — 56.3% מהפריים הם מהגזע הישראלי-פריזי, שטופחו בארץ; יתרם הובאו מארה"ב. 12 פריים (כ-17%) הם בדוקים, עם מבחן רשמי שהתבסס על תנובות בנותיהם; 8 מאלה הם מגזע ישראלי-פריזי.

טבלה 2. הפריים לפי מוצאם

פריים	ישראלי-פריזי	הולשטיין-פריזי	ס"ה
לאחר מבחן תנובות הבנות לפני מבחן תנובות	8	4	12*
ס"ה	32	27	58
ס"ה	40	31	71

* מבין 17 פריים בגילים מעל 6¾ שנים רק 12 הם לאחר מבחן תנובות.

הזרם הגואה של חלב

באפריל ש. ז. התקיימה ועידה בינלאומית בלונדון שעיקר דיוניה התרכזו בשאלת קידום השיווק של חלב ומוצריו. לכבוד ועידה זו הוציא ה"טיימס" מוסף מיוחד שהוקדש לבעיות משק החלב באנגליה. אנו מפרסמים כאן תמצית אחד המאמרים שקוראינו ודאי ימצאו ענין בו.

ברם, סקר זה מצטמצם לאנגליה וואלס, שהן המקור לשפע החלב.

מתוך הנתונים שפורסמו על ידי המועצה אפשר לעמוד על התפתחות משק החלב. מחזור של 52 מיליון לי"ש בשנים 1938/39 עלה עד ל-286 מיליון ב-1961/62. המחזור הממוצע לכל יצרן עלה מ-540 לי"ש ל-2,470 לי"ש.

גם תנובת החלב עלתה במהירות בעשור השנים האחרונות: העליה הממוצעת בין השנים 1951-1955 ל-1961-62 מתבטאת ב-225 מיליון ק"ג לשנה. הסיבה העיקרית לעליה זו היא עליה בתנובה הממוצעת של הפרות, אך ברור שגם מספר הפרות עלה. במשך עשר השנים עלתה תנובת החלב בשיעור של 25% בעוד שמספר הפרות עלה ב-10% בלבד.

מור הדבר שעליה בתנובה מלווה בירידה מתמדת של מספר הייצרנים. זוהי אחת המגמות הבולטות המסתמנת בתעשיית החלב. בסוף השנה הראשונה לפעולתה של המועצה (1934) נרשמו בה 100,450 בעלי משקי חלב. בשנת 1939 הגיע מספרם של אלה ל-133,792. בשנת 1950 היה מספר הייצרנים 161,937. שהוא המספר הגבוה ביותר שנרשם; ומאז חלה ירידה ובשנת 1962 נרשמו בסך הכל 111,803; וירידה תלולה עוד יותר חלה בשנה החולפת.

לעומת זאת גדלו העדרים. ב-1942 מנה העדר הממוצע 15 פרות, ב-1955 — 17 פרות. ב-1960 הגיעו לממוצע של 21 פרה לעדר, ועתה מתקרב הממוצע כנראה ל-25.

קצב הגדלתו של העדר היה מהיר פי שלוש בתקופה שבין השנים 1955-60 מאשר בין השנים 1942-1955. להיכן יובילנו קצב זה?

עצירת השיטפון

אמנם התעשייה היא יעילה מאוד, אבל יעילות זו יצרה בעייה חמורה שעדיין אין לה פתרון:

עסקי החלב באנגליה הם בעלי ממדים נכבדים לכל הדעות; בהיקפם המלא (ייצור, חרושת והפצה) כיום הם נאמדים ב-580 מיליון לי"ש; לגבי הייצרנים באנגליה ובוואלס נע המחזור סביב 350 מיליון לי"ש בשנה.

תרומתו של החלב למזווה המזונות הוא 2,500 מיליון גאלון (גאלון אחד — 4.55 ליטר); 1,600 מיליון גאלון משווקים כחלב שתיה בעיקר והשאר מופנה לתעשייה, בה מייצרים 220 אלף טונות חלב מעובה (חלק לייצוא), 25 אלף טונות של אבקת חלב מלא (כמתצית התצרוכת באנגליה), 110 אלף טונות גבינה (כמעט מחצית התצרוכת) ועוד 50-60 אלף טונות חמאה.

תוצר לוואי של משק החלב הוא הבשר. חלקו של ענף החלב בייצור הבשר הוא עצום והוא עולה וגדל משנה לשנה. כ-20% מכל הבקר שהוצא לשוק הבשר היוו הפרות הפסולות מעדרי החלב. עודפי העגלים והעגלות מעדרי החלב סיפקו את החלק העיקרי של "חומר הגלם" למפסמות, ויש יסוד לאומדן ש-65% של הבקר שהועמד לפיטום בא מעדרי החלב (חוץ מהפרות). כשסוקרים את כל התהליך — מהייצור במשק ועד להפצת 30 מיליון בקבוקי חלב מדי יום ביומו, משתכנעים שזהו אחד המפעלים היעילים ביותר מסוגו בעולם, המנהל את כל עסקיו ללא סובסידיה מטעם הממשלה, פרט לזו הנובעת מתכנית הסעד הכללית.

המפתח להצלחה זו טמון בארגון המופתי לאורך כל תהליך ההספקה. לגבי היצרן מתבטא הארגון במועצות שיווק החלב, אחת הפועלת באנגליה ובוואלס ושלוש בסקוטלנד.

בה גבוה ומתירות הגדילה — יש להרחיב אם בסיס הברירה בפרים ב-40% בערך, ולשם כך יש להעלות את מספר העגלים בכל שנתון עד ל-20. ראובן בר-ענן